

ÇUKUROVA HALK KÜLTÜRÜNDE EĞLENCE

¹Prof. Dr. Erman ARTUN

Çukurova halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Halk kültürü ürünleri Çukurova kültürüne ait örnek değerler ve ahlak anlayışı, dini inançları, gelenekler, güncel yaşam vb. ile beslenir. Bu ürünlerde Adana insanının dünya görüşünün yanı sıra estetik modelleri de temsil edilir. Gelenekleri, içinde buldukları çevrenin sosyo-ekonomik durumuna göre davranış kalıpları geliştirirler.

Çukurova genel çizgileriyle geçiş halindeki bir toplumun temel özelliklerini taşımaktadır. Çukurova'nın toplumsal yapısını, tarıma dayalı geçim biçimi ve onun uzantısı olan tarımsal endüstri oluşturmaktadır. Çukurova halk kültürü ürünlerinde tarım öncesi toplulukların ritüele dayalı düşünce yapısının kalıntılarını, tarım topluluklarının dini düşünce yapısını, sanayi toplumlarının laik düşünce yapısını iç içe buluyoruz.

Çukurova tarihi yönüyle çok köklü bir geçmişe sahiptir. Bu kültürel zenginlik halk ürünlerine yansımaktadır. Adana halk kültürü ürünleri, toplumsal yaşamda uyum sağlayıcı, birlikteliği pekiştirici, dayanışmayı artırıcı özelliklerini sürdürerek belli bir işlev üstlenirler. Bu ürünler tarihsel gelişim sürecinde Çukurova insanının sanatsal beğenisini belirleyen, estetik anlayışını sergiler. Halk kültürü ürünleri, kendi kültürüyle yabancılaşmayı önler. Geleneği sürdürenler kültür taşıyıcıları olarak görev yapmaktadırlar. Çukurova halk kültürü ürünlerinin halkın ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevleri vardır.

Halkın hoş vakit geçirmek amacıyla birlikte düzenlediği her türlü etkinlik eğlencedir. Eğlence kapsamına dans, müzik, dramatik oyun, sohbet, inanç (rituel), mani, türkü, bilmece, âşık atışmaları gibi, her tür anlatı türünün icrası girer. Kültürü meydana getiren somut ve soyut unsurların büyük bir bölümü eğlence ortamlarında ve eğlenmek amacıyla yaratılmakta, sunulmakta ve yeni nesillere aktarılmaktadır. Nitekim destan, masal, halk hikayesi, fıkra, bilmece, tekerleme gibi sözlü edebiyat ürünleri, danslar, dramatik oyunlar, şarkı ve türküler, genellikle eğlence ortamlarında var olmaktadır (Özdemir, 2005: 23-33).

Kültürel kimliği meydana getiren gelenek, görenek ve inançların çoğu, eğlence ortamlarında yaratılmış ve yaşatılmaktadır. Eğlenceler bireyin kendisi, toplumu, tarihi ve kültürü hakkında bilinçlendiği ortamlardır. Eğlenceler, toplumun aynasıdır (Özdemir, 2005:23-33).

Eğlence gelenekler bileşkesidir. Bu nedenle de eğlence içinde dans, müzik giyim kuşam, yiyecek ve içecek, tiyatro, edebiyat, oyun, sinema, moda, festival, şenlik vb. pek çok gelenek yer alır. Eğlence kültürü bir çok kültürel geleneğin yaratılma aktarılma, yaşatılma ortamıdır (Özdemir, 2005:23-33).

A- RİTÜEL KÖKENLİ EĞLENCELER:

En ilkel dönemlerden itibaren insan içinde doğduğu çevre de dahil olmak üzere, varlığın sırrını, oluşumun nedenini aramış, bu nedenle inanca bağlı olarak kutsalın ve büyüün temelleri atılmıştır. Doğayı tam çözemeyen ilkel topluluklar onun gücü karşısında onunla barışık olma gereğini duymuş, doğaüstü güçlerden yararlanma yolları aramış, onları yönlendirmeğe çalışıp yaşadığı zorluklara çözüm aramıştır.

Ritüeller (törenler); bu uygulamanın yapıldığı anlar ve yerlerdir. Ritüellerin uygulanışları sırasında en çok başvurulan araçlardan birisi ise oyundur. Oyun (dans) arkaik dünyanın manevi yaratımları olarak günümüze değin ulaşmıştır.

¹ Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ADANA

Tarihin ilk topluluklarından beri ay, mevsim, yıl vb. değişiklikler törenlerle kutlanmaktadır. Tehlikeli, anlaşılmaz, ürkütücü doğa karşısındaki güçsüz insan, büyüden büyük destek görüyordu (Fischer, 1985: 37). Taklit, eylem ve toplu katılma doğaya karşı büyüyle korunmadır (Nutku,1985:171). Bu büyüsel bolluk bereket nitelikli dualar zamanla törene dönüşmüş belli zaman ve kurallara bağlanmıştır. Kültür öğelerinde olan bu arayış ve üretilen düşünceler, inanış ve pratikleri oluşturmuştur.

İlk insan duygularını, düşüncelerini anlatabilmek için doğada bulunan canlıları çeşitli mimik ve hareketlerle taklit ederek anlatmaya çalışmıştır. Bu mimik ve hareketler zaman içinde seyirlik oyun niteliği kazanmıştır. Halk oyunlarının eskiliği tarih öncesine kadar dayanmaktadır. İnsan doğadan çeşitli şekillerde etkilenmiştir ve bu etkilenmelerini oyun ve inanç öğelerine katmıştır. İkel av törenlerinde görülen büyü, maske ve dansla gelişen oyun veya doğumda, erginleme törenlerinde, evlenmede ve ölümdede dinsel ve büyüsel özlü danslar aslında halk oyunlarının ilkel insanla başladığı görüşünü desteklemektedir (Çakır, 1987: 76).

İlk insan, önceleri doğa içinde seslerle ve hareketlerle karşılaştı. Sonraları bu sesleri ve hareketleri taklit etti. Ses ve hareketin birleşmesinden oyun çıktı. İlk insandan başlayarak günümüze gelen oyun, halk kültürünün zengin bir yönünü oluşturur. Danslar dini, törensel niteliklerini kaybederek ilk anlamını yitirince günümüzde çıkış anlarını açıklayamayacağımız soyut danslar haline gelmişlerdir (Artun, 1992: 4).

Anadolu'da doğanın canlanması için oynanan oyunların tarihleri kesin olmamakla birlikte şubat, mayıs ayları arasına rastlar. Şubat sonlarına doğru karlar eriyince dağlarda, kırlarda çiçekler açmağa başlar. Bunlar bir anlamda ilkbaharın habercisidir. Yeni yılın, yeni yaşamın simgeleridir. Kış bitmiş, toprak uyanmaya başlamıştır. Çağlar boyu doğa olaylarını çözemeyen Anadolu insanı diğer kültürlerde olduğu gibi bunları insan üstü varlıklara bağlamıştır (Karadağ, 1978:58).

İlk insanoğlunun taklidi av oyunları ve ayinlerle ilgilidir. Bir hayvanı taklit etmek, dilin haberleşmeye yeterli olmadığı çağlarda, avdan dönüşte arkadaşlarına anlatabilmek içindir. Bu, zamanla avın ayrılmaz bir bölümü oldu. Avcılar ya avlayacakları hayvanın kürkünü giyip onu taklit ederek yanına ürkütmeden yaklaşma fırsatı buluyorlar ya da taklitçi büyüye başvurarak bir başka hayvanın taklidini yapıyor ve böylece bu hayvanın avcılık yeteneklerinin kendilerine geçeceğine inanıyorlardı. Burada açıkça belli olduğu gibi, kimliğini gizlemek, örtmek yerine, başlıca amaçları büyüdür. Avlarına yaklaşıırken türkü söylerler, maskenin büyüyle hayvanı vuracaklarını belli ederler.

Bir yıl içerisinde doğadaki değişiklikler toplumların hayatını her zaman etkilemiş ve bu değişiklikler tarih boyunca bütün halklar tarafından çeşitli tören, ayin ve bayramlarla kutlanmıştır. Takvim merasimleri olarak bilinen bu törenler, toplum hayatındaki önemine göre korunmuş veya bir kısmı bazı motiflerini geride bırakarak kaybolmuş, en önemlileri ise günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir (Pirverdioğlu, 2002: 44).

İnsanoğlu mutluluk veren her değişikliği törenle kutlamaktadır. Tabiatın yeniden canlanması ve dolayısıyla hayvansal ve bitkisel bereketin yeniden temini Türk kültüründe çeşitli törenlerle kutlanmaktadır. Gerçekte, insanoğlu bu tür törenlerde, kendi yaşamının mutlu ve sıkıntısız bir şekilde devamı için gerekli olan ortamın yeniden gelmesini kutlamaktadır. Törenlerde yaşlılar yeni bir yıla erişmenin, yetişkinler geçimleri için gerekli olan hayvansal, bitkisel bolluk ve berekete kavuşmanın, gençler ve çocuklar da eğlenmenin tadını çıkarırlar. Törenler çevresinde oluşan efsanelerle sosyokültürel bir sembol halini almıştır. Böylece, pratiklerde ifade edilen dileklerin kabulü için sihri-dini bir zemin yaratılarak eski Türk yaşamının ve dolayısıyla inanç sisteminin dini-büyüsel pratiklerine İslamî renkler verilmiştir (Özdemir, 1999: 31-38).

Türklerin İslamiyetten önce Orta Asya'da kendilerine özgü bir yaşama biçimleri ve inançları olduğu gibi, yine kendilerine özgü bayramları ve festivalleri de olmuştur. Bu bayramlar ve festivallerin temeli inançla ilgili davranışlara ve toplu yapılan eğlencelere dayanmaktaydı (Koca, 2005: 52).

Eski Türklerde bayram ve festivallerin hangi düşünce ve inançtan doğduğunu tespit etmek gerekir. Tabiat ve iklim insan hayatının ve düşüncesinin şekillenmesinde önemli rol oynar. Türklerin ilk ana yurdu olan Orta Asya tabiat ve iklim şartları bakımından son derece elverişsiz ve acımasızdı. Kışlar dondurucu ve fırtınalı; yazlar ise kavurucu sıcak ve kurak geçtiğinden tarımla uğraşamıyor, tarımın yerini hayvancılık alıyordu. Hayvancılık ve hayvan ürünleri başlıca geçim kaynağını oluşturuyordu. Türk için kış, birçok şeyden mahrum kalmak anlamına gelirken, yaz ise ekonomik sıkıntılardan kurtulmak anlamına geliyordu. Türk için bu bir bakıma kurtuluş ve hürriyete kavuşmaydı. Böyle bir durum da ancak bayramla kutlanabilirdi. Türklerin yazın müjdecisi olan ilkbaharda bayram yapmalarının en önemli nedeni budur (Koca, 2002: 52).

Bayramlar, kökenlerini grup hayatından alan kolektif bir olgu olarak takvime bağlı günlerde topluluk tarafından paylaşılan ve grup kimliğinin dışı vurulduğu çok amaçlı veya karmaşık yapılara sahip davranış kalıplarını içeren kültürel formlardır. İslamiyet'e geçip İslam kültürünü kabul edenler, birçok eski inanç, gelenek ve ayinlerini yeni dinlerine sokmayı başarmışlardır (İnan, 1954:204). Eskiden yapılan ayin, şenlik ve törenler daha sonra semavi dinlere de girerek yeni bir nitelik kazanmıştır. Ayların, mevsimlerin, yılların düzenli geçişleri bunlara bağlı olarak bitkilerin düzenli olarak yeşermesi ve sararması, törenleri belirli bir takvime bağlamıştır.

Orta Asya'daki bu bahar törenlerinin izlerini bugünkü ilkbahar mevsiminde yapılan Hidrellez 6 Mart, Nevruz 21 Mart, gibi törenlerde görmekteyiz; ancak bu törenler Adana'nın merkezinde çok da canlı olarak yaşamamaktadır. Bunun sebebinin bu törenlerin daha çok hayvancılığın ve tarımın geçim kaynağı olduğu kırsal kesimde önem taşımada olduğunu söyleyebiliriz. Zaten sınırlı sayıda kaynak kişinin bu törenlerden bahsetmesi, birçok kaynak kişinin bu törenleri bilmediklerini söylemesi de bu görüşümüzü desteklemektedir. Çukurova halk kültüründe Hidrellez, Nevruz tespit ettiğimiz bahar bayramları yağmur duası bereket törenidir.

1- Nevruz Törenleri

Çeşitli kültürlerde mevsim değişiklikleri törenlerle kutlanır. İslamiyet öncesi Türk kültüründe bahar bayramı yapılarak kıştan sonra canlanan doğanın sevinçle karşılandığını ve şenlikler düzenlendiğini biliyoruz.

Nevruz, Türk dünyasında, ortak kültürel değer olması yönüyle önemli bir yere sahip olup, Türklük dünyasında ve Anadolu'da ortak inanmalarla, ortak heyecanlarla yüzyıllardır Türk kültürüne özgü özelliklerle kutlanılmaktadır.

Nevruz; bahar ve bereketi, yeni yıl ve yılın başlangıcını çağrıştırır. Nevruz, Türk kültüründe baharı, yaşama sevincini, su ve kutsal arınmayı, yenilenmeyi, uyanan doğa ile birlikte bolluk-bereketi ve üremeyi simgeleyen anlam ve öğelerle yüklüdür. Geleneksel ve toprağa bağlı her sosyal grubun toprakla ilgili baharı, hasadı ve kışa girişi törenlerle kutladığı şenlikler vardır.

Hayvancılıkla, tarımla uğraşan topluluklar için kışın bitip baharın gelmesi yapısal, işlevsel ve yeniden dirilişin sembolleşen başlangıcı olan, gece ve gündüzün eşitlendiği, doğanın uyandığı ve dolayısıyla üremenin başlangıcı olarak kabul edilen 21 Mart tarihi pek çok takvimde ve kültürde yılbaşı olarak kabul edilip kutlanmıştır (Çobanoğlu, 2000:34).

Nevruz sözcüğü Farsça nev (yeni) ve ruz (gün) sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiş olup yeni gün anlamına gelmektedir. Eski İran takvimine göre yılın ilk günüdür. İlkbaharın başlangıcı sayılan bir gündür.

Nevruz; uygulamalarda bazı farklılıklar olmakla birlikte, Orta Asya Türk Toplulukları, İran, Anadolu ve Balkanlarda aynı tarihler arasında her toplumca kendine özgü bir nedene dayandırılarak kutlanan geleneksel bir bayram niteliği kazanmıştır.

Türk dünyasındaki Nevruz kutlamaları sırasında yapılan uygulamalara baktığımızda eski kültür, inanış, mit, efsane, gelenek, örf ve âdetlerimizle ilgili yönleri görebiliriz. Günümüzde ilk çıkışı işlevsel olan Nevruz, doğanın çözülebilmesi oranında işlev değiştirerek güncelleşmeye başlamış ve şenlik şeklini almıştır.

Nevruz kutlamaları Adana merkez, Kozan İlçesi, Pozantı ilçesine bağlı Konacık Köyü, Silifke'ye bağlı Kırtıl Köyü, Osmaniye İli Düziçi İlçesi uygulamaların tespit edildiği yerlerden birkaçıdır (Ağcalar, 2009:99, Akyol, 2006:137, Kelleci, 2007:22, Üzelgök, 2008:110, Sevimli, 2004:45).

Nevruz kutlamaları Çukurova yöresinde çok yaygın olmamakla beraber Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden alınan göçlerden sonra daha yaygın olarak kutlanmaya başlanmıştır.

Nevruz; Çukurova'da kışın sonlarına doğru bahara yakın bir zamanda kutlanan bir bayramdır. Çok canlı olmamakla birlikte gençler arasında çeşitli oyunlar oynanarak kutlanır. Gençler çeşitli kılık kıyafetlere bürünerek ev eve dolaşırlar. Bu evlerden yemeklik malzeme ve çeşitli yiyecekler toplanır. Daha sonra toplanan malzemelerle pişirilen yemekler herkes tarafından birlikte yenir. Böylece çeşitli sohbet ortamları doğar.

Nevruz günü eski eşyaların suya atılmasında, Nevruz sabahı akarsularda yıkanılmasında, Nevruz sabahı taze su içilip, hayvanlara da taze su içirilmesinde, evlerdeki kaplarda bulunan suların dökülüp, yeniden su ile doldurulmasında su kültürüne bağlı olan suyun iyileştirici, tazeleyici olduğu eski Türk inancını görebilmekteyiz. Yine Nevruz ateşinden atlandığında hastalıklardan arınıp, o yıl hastalanılmayacağına inanılmasında, hayvan sahiplerinin hayvanlarını yakılan Nevruz ateşinden atlatmalarında veya iki ateş arasından geçirmelerinde ateş kültürüne bağlı ateşin arındırıcı, iyileştirici yönü olduğuna dayanan eski Türk inancının izlerini görmekteyiz. Yine Nevruz günü yapılan mezarlık ziyaretinde, mezarın üstüne bırakılan şeker ve tatlı uygulamalarında da atalar kültürüne bağlı, atanın ruhunu memnun etme eski Türk inancını ve iyi iyeleri memnun etmek için saç dağıtma pratiğini görmekteyiz.

2. Hıdrellez Törenleri

Türkler, tarihin ilk dönemlerinden beri baharın gelişini toplu olarak, iklimin ve coğrafyanın da etkisiyle farklı zamanlarda resmi veya resmi olmayan törenlerle kutlamışlardır. Bugün ise Türkiye'de baharın gelişi ya da yazın başlangıcı, genellikle mayıs ayının ilk haftasında düzenlenen törenlerle kutlanmaktadır.

Türk dünyasında Hıdrellez etrafında oluşturulan gelenekler, inançlar, törenler bir bakıma Sultan Nevruz ve diğer baharı karşılama gelenek ve törenleri ile karıştırılmıştır. Türklerdeki bahar törenleri bir veya bir kaç önemli gün üzerinde yoğunlaşmış ve yapılan törenler o günün etrafında toplanmıştır. Bu bakımdan Nevruz, Hıdrellez veya diğer bahar törenlerinin tamamını herhangi birinin kutlanması sırasında görmek mümkündür.

Hıdrellez Hızır ve İlyas peygamberlerin yılda bir kere bir araya geldikleri gündür; ancak bu beraberlikte ismi yaşatılmasına rağmen İlyas'ın şahsiyeti tamamıyla silinerek Hızır motifi öne çıkarılmıştır. Bundan dolayı Hıdrellez Bayramında icra edilen bütün merasimler Hızır ile ilgilidir. Bunun temel sebebi, İslam öncesi devirlerde üç büyük kültürün hâkim olduğu alanlarda bu yaz bayramı vesilesiyle kültleri kutlanan insanüstü varlıkların daha ziyade Hızır'ın şahsiyetine uygun düşmesi ve onunla bütünleşmesidir (Ocak,1998:313).

Hıdrellez İslamiyet öncesinde de mevsimlik bayramlarımızdan olduğu halde İslamiyet kültürü, efsaneyi İslamî rene bürümüştür. Efsane İslam öncesi ve İslam sonrası motifleriyle doludur. Ortak yön Hızır'ın ölmezliği, bahar, yeşillik sembolü oluşu, her 6 Mayıs'ta Hızır'la İlyas'ın buluşması İslâmiyete rağmen bozulmamıştır (Karadağ, 1978: 69).

Hıdrellez toplumsal yaşamın kökleşmesini, grup kimliğinin ifade edilmesini, bireysel yeteneklerin sergilenmesini, kültürel mirasın ifade edilmesini ve yeni nesillere aktarılmasını sağlayan karmaşık sosyo-kültürel bir formdur (Özdemir,1999:31-38).

Hidrellezde şenlik, büyü, bolluk-bereket motifleri iç içedir. Hidrellez geleneğinin bolluk-kıtlık, yaz-kış çatışması, doğanın düzenli değişmesiyle yaratılan mitlerin kutlandığı tören, şenlik ve bayram olduğunu söyleyebiliriz.

Çukurova’da bu bahar bayramı yaygın olmasa da Silifke’nin Kırtıl Köyünde, Adana’nın Kozan İlçesinde, Osmaniye’nin Düziçi İlçesinin Çitli Köyünde, Pozantı’nın Konacık Köyünde tespit edilmiştir (Ağcalar, 2009:100, Akyol, 2006:133, Bağrıaçık, 2006:75, Çelik, 2006:15, Göçer, 2007:31, Koz, 2006:69, Sevimli, 2004:45).

Eskiden Hidrellez kutlamalarının yapılacağı yere kağrı arabaları, at arabalarıyla gidilirdi. Şimdi bunların yerini motorlu araçlar almıştır. Eskiden köylere yakın tekke, türbe ve yatır yanlarında Hidrellez eğlenceleri yapılmış, bugün köyün konumuna göre dere kenarı, deniz kenarı, harman yeri veya ağaçlık bir alandır. Hidrellezden bir gün önce sağmal hayvanı olmayan evlere süt dağıtılır. Özellikle sütten börek veya sütlaç yapılır. Hidrellez için bir gün önceden hazırlanan yiyecekler genellikle hamur işleridir. Bunlar börek, peksimet, poğaça, kolaç, kalburüstüdür. Mısır pişilir, nohutlu ekmek yapılır. Hidrellez günü ip atlanır, salıncakta sallanılır. Eğlenceler düzenlenilir. Kızlar darbuka, daire ile türküler söylerler, maniler atarlar, halay çekerler, çeşitli ritüel kökenli seyirlik oyunlar oynanır.

5 Mayısın 6 Mayısı bağlandığı gece, köyün gençleri bir evin avlusunda toplanırlar. Kız ve erkek herkes bir gülün altına geçerler. Getirilen cerenin içine herkes bir şeyler atar. Bu şey; çiçek, yüzük, küpe kolye v.s gibi şeyler olabilir. Cerenin ağzı kırmızı bir şalla bağlanır. Daha sonra herkes dağılır. Ertesi gün sabah güneş doğmadan gülün altında toplanılır. Biri dümbelek (darbuka) çalar, içlerinden biri de cereyi açıp tek tek çekmeye başlar. Çıkan eşya kiminse ona bir mani söylenir. Bu ceredekiler bitene kadar devam eder. Daha sonra köyün bir evinde kurulan salıncağa gidilir. Sırayla salıncağa binilir ve salıncağa binene şu sorular sorulur: “Atalım atalım el kime herkes sevdiğinin üstüne”. Kız ya da erkek sevdiğini söyleyene kadar ısırgan otuyla ayaklarına vurulur. Eğer söylemezse ayakları ısırgan otuyla yakıldıktan sonra salıncaktan indirilir. Salıncağın kurulduğu evin sahibi gençlere ikramda bulunur. Salıncağa herkes bindikten sonra gençler bu oyuna son verirler.

3. Koç Katımı Törenleri :

Koç katımı tarihi, bölgeden bölgeye değişmekle birlikte araştırma bilgilerine göre koç katımı tarihi 1 Ekim ile 20 Kasım arası olarak kabul edilmektedir. Katım tarihinden bir buçuk, iki ay önce koçlar sağmal sürüsünden ayrılır. Koç katımının ilk gününde çobanlar süslenmiş olurlar ve kınalanmış koçları dişi koyunlara salarlar ve bazı yerlerde düğünlerde olduğu gibi hocalar dualar okurlar (Boratav, 1997: 212). Koç katımı, kapsadığı birtakım töreler, inanışlar ve büyüklük işlemlerle de ayrı bir önem taşır.

Bu uygulamalar yörede Silifke ilçesinde, İmamoğlu’nun Malıhıdırlı Köyünde, Feke’nin İnderesi Köyünde, Pozantı’nın Hamidiye Köyünde, Osmaniye’nin Düziçi İlçesinin Çitli Köyünde, Pozantı’nın Konacık Köyünde, Feke İlçesinin İnderesi Köyünde, İmamoğlu İlçesinin Malıhıdırlı Köyünde, Kozan’ın Boztahta Köyünde tespit edilmiştir (Ağcalar, 2009:106, Bağrıaçık, 2006:76, Çelik, 2006:15, Göçer, 2007:31, Gündoğdu, 2009:16, İldeş, 2009:22, Kelleci, 2007:22, Koç, 2008:17, Koz, 2006:69, Sevimli, 2004:45).

4. Saya Gezme (Davar Yüzü) Törenleri, Döl Müjdesi Törenleri:

Türklerde koyunun doğumu ile ilgili şenliklere “saya”, “saya bayramı”, bu şenliklerde türkülerini söyleyen ve baytar çoban sayılan kimselere de “sayacı” denilir (Türk, 2002: 249).

Saya, halk ağzında gebe koyunların karnındaki yavru yüz günlük olduğunda çobanların yaptığı törendir. Saya, özellikle köylerde, küçük ve büyük baş hayvanların yavrumaya başlayacağını, kış mevsiminin yarıldığını müjdelemek; Allah’tan bolluk ve bereket dilemek amacı ile genellikle gençlerin ve çocukların köydeki evleri dolaşmalarına verilen addır. Yöreden

yöreye değişim gösteren saya gezme töreni genellikle köylerde, köyün gençleri tarafından çeşitli kıyafetlerle ve eşyalarla kılık değiştirilerek yapılır (Albayrak, 2004:457).

Saya; yılın belirli günlerinde gerçekleştiriliyor olması ve kalıplaşmış bir takım davranışları içererek sevinç ve coşku ile kutlanıyor olması gibi çeşitli nedenlerden ötürü bir çeşit bayram olarak kabul edilmiştir (Düzgün, 2005: 24).

Teknolojik gelişmelerin olumsuz etkilerine rağmen; ‘‘Saya’’ mevsimlik bayramlardan biri olarak Türkiye’de hâlâ varlığını korumaktadır. Saya bayramı, koç katımından yüz gün sonra kutlanır ve bu törenlerde bir takım dramatik gösteriler sunulur. Bu inanç; bir kuzunun anne karnında yüz gün süren macerasının, canlı doğum ile neticelenme ihtimalinin yüksek olması ile ilgilidir (Düzgün; 2005,28).

Koç katımından yüz gün sonra, kuzunun anasının karnında canlandığına, tüyelerinin çıktığına inanılır ki bu yüzden bu güne ‘‘davar yüzü’’ ya da ‘‘koyun yüzü’’ denir. Saya bayramı koç katımına göre daha canlı eğlencelere sahne olur. Bu gösteriler gece düzenlenir ve şu bölümlerden oluşur:

a) Çobanlar ile onlara katılan çocuklar ve delikanlılar garip kıyafetler giyerek kapı kapı gezerler ve sayacı tekerlemeleri söyleyerek yiyecek ve bahşiş toplarlar.

b) Kimi yerlerde bu gezme sırasında basit senaryolu bir oyun oynanır. Oyunun Arap ile ihtiyar diye iki kişisi olur ve bunlar dövüşürler. İhtiyar ölmüş gibi yapar; ağzına yiyecekler verilerek diriltilir.

c) Evden eve gezmeler sona erince sayacılar topladıkları yiyecekleri yerler ve geç vakitlere kadar çalıp oynarlar, eğlenirler (Boratav, 1997: 213).

Çobanlık bayramları zincirinin döl müjdesi halkasındaki töre ve törenler üzerinde bilgilerimiz, ötekilere göre daha azdır. Beş aylık bir süreye yayılan çoban bayramlarının bu son kesimi, sayadan elli gün sonra, koyunların kuzulamaya başladığı günlere rastlar. Kuzuların doğması olayı bazı törenlere yol açıyor ve bu olayla ilgili birtakım töreler de gözetiliyor; ama elde edilen bilgilere göre bunların bayram niteliğinde bir yoğunluk gösterdiği söylenemez (Boratav, 1997: 215).

Saya gezme hayvanlıkla uğraşılan pek çok yerde olduğu gibi Çukurova bölgesinde de karşılaşılan bir uygulamadır. Yörede Mersin’e bağlı Silifke ilçesinde, Adana’nın Tufanbeyli ilçesinde, Kozan ilçesinde tespit edilmiştir (Ağcalar, 2009:114, Arslanhan, 2001:9).

5. Göç (Yazlak- Kışlak) Törenleri:

Yörükler kışlaklarını bırakıp toplu olarak sürüleriyle birlikte yaylaya çıkarken bayram niteliğinde gösteriler düzenlerler. İkinci konakta yatırları ziyaret, birlikte yemek yeme; son konakta yani asıl sürülerin otlaklarına varılınca nişan atma, güreşler, yarışlar düzenleme, ‘‘cıngıldak’’ kurup eğlenme gibi etkinlikler yapılır (Boratav, 1997: 218). Bu törenler göç bayramları olarak kabul edilir.

Bu uygulamalar Mersin’in Silifke ilçesinde, Adana’nın Pozantı ilçesinde, Osmaniye’nin Düziçi İlçesinde derlenmiştir (Artun, 2006:346-348).

6. Yağmur Yağdırma Törenleri

Yağmur duası yağmur yağması için yapılan bir bereket törenidir ki bu törendeki amaç geciken yağmurların yağmasını sağlayarak kuraklığın ve ona bağlı olarak kıtlığın önlenmesini sağlamaktır. Yağmur duası törenine daha çok köylerde rastlanmasının nedeni, tarlaların ihtiyacı olan suyun yağmur aracılığıyla gelmesini sağlamaktır. Yağmur duasının belirli bir zamanı yoktur. Tarlaların suya ihtiyaç duyduğu zamanlarda yapılmaktadır. Yağmur duası her ne kadar yağmur yağışının eller ile taklit edildiği ritüel kökenli bir tören olsa da bu tören sırasında köyün imamı Kuran okuyarak, topluca yapılan dua ile bu ritüel kökenli törene İslami bir renk kazandırmaktadır.

Bu kulte bağılı olarak örneğin; Adana'da geciken yağmurların yağmasını sağlamak, kıtlığı, kuraklığı önlemek için yağmur yağdırma kerametleri olduğuna inanılan "Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede" ziyaretlerine gidilip yağmur duası yapılır, kurban kesilir (Artun, 2000: 40-59).

Adana yağmur yağdırma törenleri büyüklerin ve çocukların yaptıkları törenler olmak üzere iki çeşittir. Adana'da havalar kurak gittiğinde yağmur duasına çıkılarak Allah'tan yağmur yağdırması niyaz edilir. Yağmur duasına çıkmadan önce köylüler aralarında para toplayarak bir büyük baş hayvan alırlar. Köy halkından yağ, bulgur vb. toplanır. Yağmur duasının yapılacağı yer genellikle bir yatır veya ziyaret yeridir. Yatırın mezarın etrafında yedi kez dönerler. Kurban kesilerek kazanlarda pişirilir. Pişirilen eti ve pilavı törene katılan bütün köy halkı topluca yer, dua öncesi tövbeler edilir. Haksız yere alınmış şeyler varsa geri verilir. Fakirlere sadaka verilir. Sonra yağmur için dua edilir, hep bir ağızdan "cümle âlemin tarlasına" denilir. Açıkta iki rekât namaz kılınır. Namaz sonrası hoca yerde durarak kılıç ok veya bir sopaya dayanarak hutbe okur.

Adana'da diğer bir yağmur yağdırma töreni de çocukların gençlerin yaptıkları törenlerdir. Bu tören için özel olarak hazırlanmış canlı veya cansız kukla benzeri bir bebektir. Gençler kuklayı ev ev gezdirerek yiyecek toplarlar. Ev sahibi çömçeli gelini taşıyan çocuğa bir maşrapa su döker. Bütün çocuklar bodi bodi diyerek bağırrırlar. Yiyecekleri topluca yerler (Artun,1995:154-163).

Yörede bu törenler; İmamoğlu'nun Malıhdırlı Köyünde, Yumurtalık'ın Kaldırım Kasabasında, Mersin'in Silifke ilçesinde, Aladağ'ın Büyüksofulu Köyünde, Feke'nin İnderesi Köyünde, Osmaniye'nin Kadirli İlçesinin Yusufizzettin Köyünde, Osmaniye'nin Düziçi İlçesinin Karagedik ve Çitli Köylerinde, Pozantı'nın Konacuk Köyünde tespit edilmiştir (Ağcalar, 2009:101, Akyol, 2006:139, Aydınlı, 2008:18, Bağrıaçık, 2006:73, Büyükgüzel, 2007:23, Çelik, 2006:15, Göçer, 2007:31, Gündoğdu, 2009:16, İldeş, 2009:21, Kelleci, 2007:22, Koç, 2008:17, Koz, 2006:69, Sevimli, 2004:45, Öcel, 2009:23, Özdemir, 2006:39, Urucu, 2009:30, Üzelgök, 2008:110).

Boğa Dede Ziyareti

Boğa Dede Ziyareti, Adana'nın Misis (Yakapınar) Kasabası'na bağılı Dedeler köyündedir. Boğa Dedenin türbesi yoktur. Ziyaret yalnızca bir mezardan ibarettir. Ziyaretin yakınında çok yaşlı ağaçlar bulunmaktadır. Günümüzde yağmur yağdırma törenleri mezarının bulunduğu ağaçlık alanda yapılmaktadır (Artun,1995:154-163).

Bulut Dede Ziyareti

Bulut Dede ziyareti, Adana'nın Ali Dede Mahallesi'nde Ayakkabıcılar Çarşısı içindedir. Türbenin küçük bir avlusu, bu avluya bakan küçük bir odada da Bulut Dedenin sandukası vardır. Türbenin bahçesinde bir adak ağacı vardır, yeşil ve beyaz bezler bağılanır.

Kaynak kişiler türbenin bulunduğu yere bulut şeklinde nur indiğini bu nedenle buraya türbe yapıldığını söylüyorlar. Bulut Dedenin üzerinde gölge yapsın diye üstünde bir bulut gezermiş. Yağmur duası için Bulut Dede ziyaretine gidilir. Yağmur yağdırma için adak adanır. Dilek gerçekleşirse yiyecek dağıtılır. Bulut Dedenin mezarında Nasr duası okunur. Ağaçlara oyuncak salıncaklar yapılarak, bu salıncaklarda oyuncak bebekler sallanır. Bebekler sallanırken şu sözler tekrarlanır. Yağmur duasına katılanlar "Biz buraya geldik sığındık, sen bizim dileklerimizi Allah'tan iste" derler (Artun,1995:154-163).

Tosun Dede

Tosun Dede Ziyareti, Paşa köyü ile Çanakçı Köyü arasındadır. Günümüzde türbesine gidilip dua edilir. Tosun Dede daha sağlığında kuraklık olduğunda köylülere "Toplanın, para toplayıp dana kesin. Allah'a dua edin" dermiş. Köylüler Tosun Dedenin dediğini yapınca yağmur yağarmış. Her kuraklık olduğunda Tosun Dede Ziyareti'ne gidilip yağmur dilemek için dua edilir, kurban adanır. Dua ederken duada Tosun Dedenin adı geçer. Kaynak kişiler yine bir kuraklık yılında yağmur duası için para toplanıp tosun alındığını, daha yağmur duasına çıkmadan yağmur yağınca tosunu kesmediklerini, ama sonra aylarca bir damla yağmur düşmediğini söylüyorlar (Artun ,1995: 154-163).

B- DİNİ GÜNLER VE BAYRAMLAR

Bayramlar, bir dizi gösteriden oluşur ve onların biçimlenişini, kurallarını gelenek belirlemiştir. Dini bayramların günleri kameri takvimine göre hesaplandığı için her yıl dönümünde güneş takviminin aynı günlerine rastlamaz. Bu nedenle dini bayramlar yılda on gün geriler. Uzun bir zaman diliminde de bayramların mevsimleri değişir. Bu değişim, bayramların her mevsimde yaşanmasını sağlayarak bayramlara bir çeşitlilik kazandırır (Artun, 2005: 204).

Halk kültürü, bir milletin sahip olduğu değerler bütünüdür. Sahip olunan bu değerler içinde, o milletin sahip olduğu dini ve milli bayramlar ile törenler de yer almaktadır. Bayram, dini ve milli bakımdan önemli olan ve kutlanan gün demektir. Bayramları dini ve milli bayramlar diye iki gruba ayırarak inceleyebiliriz.

Bayramları değerlendirirken kutsal geceleri yani kandilleri ve kutsal ayları ele almak gerekir. Bu gün ve aylar bize dini bayramları müjdelemektir. Kandiller kadar önemli olan ve dini bayramların müjdecisi olan diğer günler ise recep, şaban, ramazan aylarında yer alan günlerdir. Bu aylara “kutsal aylar”, “üç aylar” da denilmektedir. Bu aylarda insanların ibadete yöneldiği, hareketlerine, yaşamlarına özen göstermeye çalıştıkları görülmektedir. Bu ayların içinde en canlı geçen ay ramazan ayıdır; bu ayın sonunda Ramazan Bayramı kutlanır.

Çukurova halk kültüründe kandillere büyük önem verilmekte ve bu kutsal gecelerde insanlar ibadete yönelmektedir. Bu geceler dua edilip, günahların affedilmesi için bir fırsat olarak görülmektedir. Bu gecelerde yapılan tatlılar eşe dosta, komşulara dağıtılır, çocuklar sevindirilir. Bu kutsal günlerde insanlar hareketlerine diğer günlere göre daha fazla özen gösterir. Sadece ev halkının değil, büyülerin, uzakta olan akrabaların, eşin dostunda kandili kutlanmaktadır.

Dini bayramlar, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı’dır. Türk insanı Ramazan ve Kurban Bayramlarına ayrı bir önem verir. Bu bayramlarda dini görevlerini yerine getiren insanlar daha sonra eş dost ziyaretlerine ve eğlencelere geçer. Özellikler köylerde güzel giysilerini giyen genç kızlar, köyün belirli yerlerinde (harman yeri, köy meydanı; kış mevsiminde ise büyük salonu olan bir ev) toplanır, türküler, maniler söyleyip dans eder. Köyün delikanlıları da genç kızları uzaktan seyrederek. Bayramlar bu yönleriyle genç kızların ve erkelerin birbirlerini görme fırsatı buldukları günler olur.

Kentlerde ise özel bayram yerleri bulunmaktadır. Eskiden bayram yerleri pınar başına, cami, mezarlık kenarına, deniz ya da ırmak kenarına kurulmaktaydı. Bayram yerlerinde salıncak, dönme dolap, atlı karınca gibi pek çok oyun aracı bulunmaktaydı. Seyyar satıcılar ve çadır tiyatrocuları da bayram yerlerini renklendirirdi. Bayramlarda en çok eğlenenler ise her zaman çocuklar olurdu. Yeni bayramlıklarını giymiş çocuklar harçlıklarının büyük bir kısmını bu bayram yerlerinde harcarlardı (Özdemir, 1997: 281, 282).

a- Çukurova Halk Kültüründe Ramazan Bayramı

Ramazan Bayramı, şevval ayının ilk üç gününde kutlanan dini bayramdır. Bu bayramın kutlamalarına günümüzde de önem verilmekte ve halkın geleneklerinde canlılığını korumaktadır. Ramazan Bayramı’nda dostlar, akrabalar birbirlerini ziyaret eder. Gençler yaşlıların ellerini öper, onların hayır dualarını alır ve onlardan para, mendil, eşya gibi hediyeler alır. Çok yaşlılar evlerinde çıkmaz, herkes onların elini öpmeye gider. Ziyarete gelenlere Ramazan Bayramı’nda şeker ikram edildiğinden bu bayrama “Şeker Bayramı” da denir.

Ramazan ayı birlik ve beraberliğin, yardımlaşmanın pekiştiği bir aydır. Bu ayda maddi durumu iyi olan aileler, yoksul ailelere yiyecek yardımında bulunur, aileler birbirlerini iftar yemeğine çağırır. Bayram öncesinde yoksul aile çocuklarına bayram kıyafeti alınır.

Günümüzde bu bayramdaki uygulamaların daha önceki yıllara göre zayıfladığı, bazı uygulamaların, âdetlerin ise yok olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak da yine metropol yaşamı, çalışma hayatını ve maddi sıkıntıyı görmekteyiz. Bayram günleri artık çalışma hayatının içinde olan insanlar için, dinlenme, tatil yapma fırsatı olarak görülmektedir. Özellikle bayram tatilleri hafta içine rast geldiği zaman bayram tatili ile hafta sonu tatili birleştirilerek uzun bir tatil oluşturuluyor ve çalışma hayatının içinde yer alan insanlar bu bayram günlerini tatil fırsatı olarak değerlendiriyor. Metropol yaşamının yoğunluğu içinde yer alan kadınlar, eskiden bayramdan önce yapılması âdet olan baklava, tel kadayıf, taş kadayıf, sarı burma, kömbe vb. tatlıları yapmak yerine hazır tatlı almayı tercih ediyor.

Çocukların eğlenmesi için kurulan bayram yerleri ise artık şehir merkezinde görülmemektedir. Ramazan Bayramı'ndaki bütün bu değişikliklere rağmen, evdeki küçük çocuklara bayram kıyafetinin alınması, misafirlere ikram edilmek üzere kuru kahve ve şeker alınması, bayram öncesinde misafir kabul edileceği için bayram temizliğinin yapılması gibi âdetlerin devam ettiğini görmekteyiz. Bunun sebebi olarak, bayramın özel bir gün olması dolayısıyla, ailelerin en azından çocuklarının beklentilerini karşılayarak onları mutlu etme isteğini, bayramda kabul edilecek misafirlere ikramda bulunma isteğini söyleyebiliriz.

b. Çukurova Halk Kültüründe Kurban Bayramı

Kurban Bayramı, eğlenceler yönünden, Ramazan Bayramı'na göre daha sönük geçer. İbrahim Peygamber'in oğlunu, Tanrı'ya kurban etmek üzere keseceği sırada gökten inen bir koçun Tanrı'nın emriyle oğlunun yerine geçmesinin bir anısı olarak İslam dinine geçmiştir. Kurban Bayramı'nda bayram yeri varsa, çocuklar bayram yerine giderek eğlenir.

Bu bayramda, kurban kesileceği için insanların, Ramazan Bayramı'na göre daha fazla işi olmaktadır. Kurban ve Ramazan Bayramı'nın vazgeçilmez âdeti, evin erkeklerinin bayram namazına gitmeleri olduğunu söyleyebiliriz. Bu âdetin vazgeçilmez olmasının temelinde, bu dini bayramlarda dini bir görevi yerine getirmek yatmaktadır. Kurban Bayramı'nda da Ramazan Bayramı'nda olduğu gibi bayram öncesinde bayram temizliği yapılmakta, evin çocuklarına bayram kıyafeti alınmakta, arife günü ya da tercihe göre bayramın birinci günü mezarlık ziyareti ve bayram ziyareti yapılmaktadır.

Kurban Bayramı'ndaki bütün bu uygulamaların yanı sıra, bazı uygulamaların ise eskiden yapıp, günümüzde yapılmadığını görmekteyiz. Kurban Bayramı'nda kurban edilecek koçlara kına yakılması, koçların gelin telleri, kurdele ile süslenmesi, kurban kimin adına kesilecekse, o kişinin oruç tutması, kurulan bayram yerlerinde çocukların eğlenmesi gibi uygulamaların giderek zayıfladığını, hatta görülmediğini söyleyebilmek mümkündür.

C- GEÇİŞ DÖNEMLERİ EĞLENCELERİ

Halk kültüründe geçiş dönemleriyle ilgili inanç, âdet ve pratiklerin eski Türk kültürü ve inanç sistemleriyle bağlantısı vardır. Türk kültürü yeni yurt Anadolu'da yeniden şekillenmiştir. Âdet ve inanmaların hayatın her döneminde insan üzerinde büyük bir yaptırım gücü vardır. Toplumsal ve kültürel değişiklikler âdet ve inanmaların değişmesine neden olur. Âdetler eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında bir bağlantı zinciridir. Günümüzde ritüel kökenli birçok inanç İslamiyet'in gereğindenmiş gibi kabul edilip yaşatılmaktadır. İnsanlar atalarının binlerce yıllık deneyimleri sonucunda oluşan inançları bazen farkında olarak, bazen de farkında olmadan korur, saklar ve gelecek kuşaklara aktarır.

a. Doğum Sonrası Eğlenceleri

Yörede genellikle yıllarca olmayan çocuğun dünyaya geldiği zamanlarda kurban kesilir ve komşulara dağıtılır. Eğlenceler şenlikli geçer. Bir araya gelinir, yenilir içilir.

b. Söz Kesme Nişan Törenleri Eğlenceleri

Yörede söz kesilirken tatlı yenir. Kadınlar kendi aralarında, erkekler kendi aralarında eğlenirler. Nişan evdeyse ev hazırlanır, salon isteniyorsa salon tutulur. Bütün eş-dost nişana çağrılır. Hali vakti yerinde olanlar davul zurna eşliğinde kutlama yaparlar. Konuklara yemekler verilir söz kesilen gençler için dualar edilir.

c. Çeyiz Götürme – Çeyiz Serme

Düğüne bir hafta kala çeyiz götürülür, ev serilir. Çeyiz sermeye davullu – zurnalı gidilir. Çeyiz sermeye kız annesi gitmez. Gitmesi ayıp sayılır. Çeyize iki tarafın genç kızları sererler.

ç. Evlenme Töreni Eğlenceleri

Kına Gecesi

Kına, erkek ya da kız evinde gündüz yapılır. Gündüz yapılan kına genel kınadır, erkek ve kız tarafı beraberdir. Kınada yaşlı teyzeler ve genç kızlar kına türküleri söylerler ve kına ağıtları yakarlar. Kınada en çok söylenen türkü “Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar...” şeklinde başlayan türküdür. En çok ayrılık ve özlem türküleri söylenir. Misafirlere çerez dağıtılır. Eğlenilir, çiftlerin ellerine kına yakılır. Gündüz yapılan bu kınadan sonra akşam taraflar kendi aralarında eğlenirler. Kız tarafı evinde, erkek tarafı kendi evinde eğlenir ki bu, gerçekten coşkulu bir gece olur. İşte gündüz ki eğlence kına, geceki eğlence kına gecesidir.

Düğün

Erkenden kalkılır, son hazırlıklar yapılır. Gelin giydirilir. Damat da damat traşı adı verilen traşını olur. Giysiler giyilir ve eve gelinir. Düğünler çalgılı, yemekli olur. Yenilir, içilir, eğlenilir. Söze ve sorulara dayalı oyunlar oynanır. Düğünde “kırgım” vardır. Kırgım, misafirler tarafından çiftlere para ve eşya hediye edilmesidir.

Düğünün sonuna doğru kuşak ve takılar takılır. Kuşak, gelinin erkek kardeşi tarafından bağlanır. Sonra”takı merasimi”ne geçilir. Takılar sırayla takılır. Kimin ne taktığı yüksek sesle söylenir. Bu merasimden sonra eğlence bir süre sonra devam eder ve düğün biter.

d. Evlenme Sonrası Eğlenceleri

Paça (Kekil Günü)

Düğünün ertesi günü yapılan paça adeti yörelerde cumartesi günü yapılır ve buna kekil denir. Kekil günü yalnız kadınların günüdür. O gün başka obalardan da birçok kadın gelir ve akşama kadar türküler söylenerek tefler çalınır.

e. Sünnet Törenleri

Çocuklarının sünnet törenlerine önem verilir. Çocuklar genellikle okul çağına yakın veya ilkokul yıllarında ergenlik çağına girmeden sünnet edilmektedirler. Sünnet törenleri bir bayram ve şölen havasında gerçekleştirilir. Dost, akraba ve komşular sünnete katılarak sünnet olan çocuğa takı takarlar. Bu arada tören sahipleri de misafirlere çeşitli ikramlarda bulunurlar.

Köylerdeki sünnet düğünleri gösterişli yapılmaktadır. Düğün bir iki gün sürer. Davul, zurna çalınır halay çekilir, çeşitli halk oyunları oynanır. Düğüne gelenler davul-zurnacılar bahşiş verirler. Düğüne gelenlere yemek verilir.

Sünnet töreni hazırlıklarında diğer önemli bir nokta da sünnet olacak çocuk için yapılan hazırlıkların boyutudur. Çocuk törenden birkaç gün öncesinden hazırlanmaya başlanır. Anne ve babalar çocuklarını bu önemli geçiş pratiğine aylar öncesinden hazırlamaya başlarlar.

Sünnet olacak çocuklar törenden birkaç gün önce veya aynı gün ata, arabaya, otomobile bindirilerek dolaştırılır, bu geziye mahallenin öteki çocukları da katılır. Böylece sünnetin olacağı bu gezintiyle halka duyurulmuş olur.

f. Askere Uğurlama, Asker Karşılama Törenleri

Türk halkı askerliği kutsal bir görev sayar. Askerlik çağına gelmiş delikanlının askere yolcu edilmesi, askerlik dönüşü karşılanması bir gelenektir. Askerlik, delikanlının askere gideceğinin belli olmasından, askere uğurlanmasından, şiiirlere konu olmasından, ardından ağıt yakılmasından, gönderdiği mektuplara, karşılanmasına kadar geleneği olan bir geçiş dönemidir. Her törende olduğu gibi askerliğin etrafında da bir âdetler, inanmalar, pratikler zinciri oluşmuştur.

Bütün ülkede olduğu gibi Çukurova Bölgesi'nde de gençleri askere uğurlamak önemli bir olaydır. Askere gidecek olan delikanlı askere gitmeden on, on beş gün önce bütün işlerden el çektilir. Delikanlı bu süre dinlenir, gezer, eğlenir. Tüm tertipler son günlerinde birbirlerini evlerine davet ederek birbirlerine ziyafet verirler. Davetlilere çerez ikram edilir, çalıp oynanır. Ailesinin maddi durumu iyi olanlar ise koç, davar kesip mevlit okuturlar. Askere gidecek olan delikanlı askere gitmeden önce bütün akrabalarını ve yakın dostlarını ziyarete gider. Ziyarete çıkmasa bile akraba ve yakın dostlar, genci yemeğe davet ederler. Bu yemeği veda yemeği şeklinde düzenlerler. Asker adayı gencin ziyaret ettiği akrabalar askere uğurlama sırasında askere gidecek gence belli bir miktar para verirler. Bu paranın miktarı önemli değildir, önemli olan verilmesidir. Bu bir gelenektir. Delikanlının askere gideceği yerin belli olacağı gün köydeki bütün gençler toplanarak askere gidecek gencin yanına giderler. Askere gidecek genci yalnız bırakmazlar.

Asker adayı askere gideceği gün davul zurna getirtilir. Askere gidecek delikanlının arkadaşları evin önünde oynarlar. Evden ayrılırken üç el ateş edilir. Genci şehre götürecek araba gelin arabası gibi süslenir. Delikanlının koluna kırmızı kurdele bağlanır. Genci genellikle akşam gönderirler, otogarda herkes toplanır. Genç ailesi, yakın akrabaları, dostları ve köyün gençleri tarafından davul zurna eşliğinde uğurlanır. Gençler toplu halde halay çekerek genci oynatırlar.

Asker dönüşü için kurban adanmışsa kurban kesilir. Kurban eti ya eve sokulmadan fakirlere dağıtılır ya da akraba ve komşular çağırılarak yemek verilir. Son yıllarda askere gönderme ve asker karşılama törenleri daha da canlı bir biçimde yapılmaya başlanmıştır.

Asker uğurlama, karşılama Türk halk kültüründe günümüzde de sürdürülen bir gelenektir. Askerlik insan hayatında bir geçiş dönemi olması yönüyle çeşitli aşamaları yüzyıllardır tören olarak kutlanmaktadır. Askere gönderme, karşılama törenleri dinsel, toplumsal ve kişiseldir. Bu törenlerde yemek yeme, ziyafet verme, adak, kurban vb. iç içedir. Bu önemli aşamanın çevresinde bir çok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel işlem kümelenerek söz konusu geçişi bağlı bulunduğu kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da askere gidecek kişinin yeni durumunu belirlemek, kutsamak, aynı zamanda askere gidecek kişiyi askerlikte yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Askere yolcu etme ve karşılama çevresinde kümelenen adetler, gelenekler, törenler ve bunların içinde yer alan işlemler ve uygulamalar o yörenin geleneksel kültürünü de yansıttığı için önemlidir.

D- MEVSİMLİK TOPLANTILARA BAĞLI EĞLENCELER

a) Kış Toplantıları Eğlenceleri

Harmanların kaldırılıp işlerin bittiği uzun kış gecelerinde kadınlar ve erkekler ayrı olmak üzere bir araya gelerek eğlenceler düzenlerler. Köylüler kış günleri sıkılmamak için bu tür sohbetlere katılarak güzel zaman geçirirler.

***Sıra Gezmek**

Kış aylarında köylülerin işleri azalır. Köylüler sıra ile her akşam bir evde bir araya gelerek eğlenceler düzenlerler. Kadınlar ve erkekler ayrı olarak toplanır. Bu toplantılarda türküler söylenir, hikâyeler anlatılır.

***Sohbet Toplantıları**

Kırsal kesimde köylüler bir araya gelerek sohbet toplantıları düzenlerler. Bu toplantılar halkın birbirleriyle olan ilişkilerinin kuvvetlendirir.

***Davet Toplantıları**

Çeşitli vesilelerle kırsal kesimde aileler birbirlerini oturmaya çağırırlar. Bunlar genellikle sohbet niteliğindedir. Bu toplantılar, eskiden televizyon ve iletişim araçlarının olmadığı zamanlarda halkın vakit geçirmek için bir araya geldikleri toplantılardır.

b) Yaz Toplantıları Eğlenceleri

Çukurova bölgesinde yaz aylarında köylüler salça yaparken, harman kaldırırken, zeytinyağı yaparken bir araya gelerek imece usulüyle birbirlerine yardım ederler.

***Yayla Şenlikleri**

Kırsal kesimde konar-göçer halk yaz aylarında hayvanlarıyla birlikte daha serin yerlere göç ederler. Halkın bir kısmı hayvancılıkla uğraştığı için göç etmek zorundadırlar. Göçerler gittikleri yaylanın düz bir yerine çadırlarını kurarlar ve havalar soğuyana kadar zamanlarını burada geçirirler.

c) Oyun ve Eğlence

Oyunun tarihsel süreci kutsallıktan, eğlenceye doğru akan bir görünümüdür. Bu akışı en eski kaynaklarından en yeni konumuna kadar incelemek gerekmektedir. Özellikle Anadolu gibi uygarlıklara beşiklik etmiş toprakların kültür ürünlerini anlayıp anlamlandırabilmek bu geriye doğru bakışı zorunlu kılmaktadır.

Oyunun zevk veren, oynanmasını sürekli kılan en önemli yönü ise, gündelik yaşamdan başka bir dünya olmasıdır. Gündelik yaşamın dışındaki bu dünya, oyun adına belli sınırlardan oluşmakta, belli alanlarda oynanmaktadır (Huizinga,1995:24-28).

Oyun zevk verici olması, özgür, isteğe bağlı, ancak belli kurallar çerçevesinde gerçekleşmesi oyunun canlılar arasında yaygın olarak benimsenmesini sağlamaktadır. Bir çok oyunun çok katı kuralları olmasına karşın insanlar oynamaya devam etmektedir. İnsanları oynamaya yönelten etkenler salt zevk ya da özgürce hareket etme isteğinden oluşmamaktadır. Bunların yanısıra diğer önemli etken oyunun kutsal, mitsel kökenin bulunmasıdır. Çünkü insanlar daima var oluşu, o kutsal anı canlı tutmak, o günleri yeniden yaşamak için törenler düzenlemektedir. Bu törenlerde oyun aracılığıyla duygu ve düşünceler gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Kutsal oyun zamanla değişerek, dönüşerek bu günkü konumuna gelmiş bulunmaktadır. Toplumların üretim biçimlerine paralel olarak gelişen kültürel yapıları, o toplumsal yapıya uygun oyun biçimini de oluşturmaktadır.

***Çocuk Oyunlarından Örnekler**

Beş Taş, Mucuk, Yalak, Al Satarım Bal Satarım, Çizgi, Mendil Kapmaca, Çelik, Körebe, İp Atlama, Pıtsan Potur, Bombili, Yerden Yüksek, Mendil Aldı Kaçtı, Yakar Top, Tahsildar Oyunu, Düğün, Ceviz, Mit, Hillop, Körebe, Saklambaç, Köşe Kapmaca, Gölge Kovalamak, İstop, Bilye (Gülle), Birdirbir (Uzun Eşek), Daire, Yedi Kule, Renk Oyunu, Çuval Oyunu, Lilliş Oyunu (Topaç), Çelik Çomak Oyunu, Peççi, Mulla Hara, Güvercin Taklası, Olta Are (Olta Eğri), Züttü, Erciyes, Cızzan, Kale Yıkmaç (Kale Gavur), Dombik, Cennet-Cehennem, Şebleme, Bez Bebekle Evcilik Oyunu, Çufalık Oyunu, Bektaş, Kiremit Oyunu, Kurt Çoban Oyunu, Don-Ateş, Uzağa Taş Atmaca, Yüssük Oyunu, Ortada Sıçan, Mollik, Çomçalı Gelin, Bu Çocuk Kimin, Karınca Isırdı, Dedenin Bıyığı, Uçtuuçtu, Birlim Bilme, Hucup, Kazan Kulpu, Huyunu Huyunu, Evcilik Oyunu, Bebek Oynatma, Bezirgânbaşı, Seke Seke, Sakız Satarım, Zakkum Tüfeği, Elbiç (Elim Sende), Fare Kıstırmaca, Nasrettin Hoca Eşeginden Düştü, Horoz Dövüşü,

Deve Cüce, Kutu Kutu Pense, Pantol Yırtmaç, Arı, Avcı, Serçe Oyunu, Pinokyo, Karış Atlama, Hımbıl, Üç Ayak, Kılıç Millîç Oyunu, Sigara Kapağı, Gazoz Kapağı, Dokuz Aylık, Kırkayak.

Büyüklerin Oynadığı Oyunlar (Artun, Erman, 2006,” Adana Köy Seyirlik Oyunlarından Örnekler” Altın Koza yay. Ulusoy Mat. Adana (Sayfa 94-95)

Oyunlar müzik eşliğinde oynanıyor. Oyunun sonunda toplu halk oyunları oynanıyor. Şölen, toy nitelikli olmasa da bir toplu yeme içme görülüyor. Oyunların dramik duyguları unutulmuş veya zayıflamış. Bazı oyunlar düğün törenlerinde oynanan halk oyunları ile bütünleşmiş dramatik öğeler ikinci plâna itilip yalnızca halk oyunu olarak kalmış. Yörede halk oyunlarının dışında seyirlik oyunlar da oynarlar. Bir kaç örnek verelim.

Pembe Nine Oyunu:

Kadınların veya erkeklerin arasında oynanan köy seyirlik oyunlarından biridir. Eğlence amaçlı oynanır.

Kına Gecesi Oyunu:

Kına gecesinde hüzünlünen gelini eğlendirme amacıyla oynanan bir oyundur.

Alaydan Malaydan Oyunu:

Kış gecelerinde genç kızlar tarafından oynanan eğlence amaçlı bir oyundur.

Karşılama Oyunu:

Düğünlerde erkekler arasında oynanan eğlence oyunlarından biridir. Bir oyuncu kadın kılığına girerek çeşitli taklitler yapar. Yaşlı bir seyirci oyuncuyu sopayla kovalar.

Kartal Oyunu:

Halk oyunlarında kartal oyununda halay başının eline kemiş alması ve oyuncuların halay başını taklit etmeleriyle seyirlik nitelik kazanır.

Serçe Oyunu:

Kartal oyununa benzer. Halay başı elinde kemişle ortaya geçer. Halay grubu halay başını taklit eder. Hareketleri yanlış yapanla üzerindeki elbiselerden birini çıkarırlar.

Yaş Oyunu:

Müzik eşliğinde oynanır. Oyuncu elindeki gözlük ve bastonla oyun alanına girer, bebeklik, çocukluk, gençlik ve yaşlılık dönemleri dramatize edilir.

Bacadan Çıkma Oyunu:

Köye gelen misafiri oyuna getirme üzerine kurulmuştur. Eğlence amaçlı bir oyundur.

Yumurta Oyunu:

Köye gelen misafiri oyuna getirme üzerine kurulan eğlence amaçlı bir oyundur.

Sevme-İsteme Oyunu:

Erkekler arasında oynanan eğlence amaçlı oyundur.

Nazlanma Oyunu:

Ritüel kökenli bir oyundur ve bugün ritüel işlevini yitirmiş eğlence amaçlı bir oyun haline dönüşmüştür. Erkekler arasında oynanır.

Kuburo Oyunu:

Düğünlerde erkekler arasında oynanan eğlence amaçlı bir oyundur.

Sevme Oyunu:

Düğünlerde erkekler arasında oynanan eğlence amaçlı bir oyundur.

Hüso ile Hasso ve Sin-Sin Oyunu:

Erkekler arasında yaz ve kış gecelerinde oynana eğlence amaçlı bir oyundur.

Kız Kaçırma Oyunu:

Ritüel kökenli bir oyun olan sin sin oyununun ritüel işlevi kalmamıştır. Eğlence amacıyla, iki erkeğin düğünlerde davul eşliğinde oynadığı oyundur.

Tilki Oyunu:

Ritüel kökenli bir oyundur, günümüzde ritüel işlevi kalmamıştır. Eğlence amaçlı oynanan oyun Yörükler arasında yaygındır.

Yüssük Oyunu:

Çok yaygın oynanan bir oyundur. Oyuncular iki gruba ayrılır. Bir yüzük fincanlardan birinin altına konur. Bulan taraf diğer tarafa çeşitli cezalar verir. Bunlar yemek yedirme, tatlı aldırma dır.

Tongavat Kaldırma (Tongavıt) Oyunu:

Mersin, Mut, Hacıahmetli köyü Yörüklerinde düğünde misafirlere ikram edilecek yemeklerin büyük bir kısmı oğlan evinden gönderilir. Bu yemeklerin kız evine götürülmesi törenine tongavat kaldırma adı verilir. Yemekler, tongavat kocası denen bir erkekle yengeler eşliğinde çalgıyla götürülür. Düğün bayrağı dikilmiş ve düğün başlamıştır. Yiyeceklerin yanında ziyafette kesilmek üzere süslenmiş koç veya keçi oğlan evinde kesilirken bir cümbüş kurulur. Belli sayıdaki tongavatçı gençler tongavatçıları oyununu oynarlar.

Deve Botlaması Oyunu

Düğünlerde oynanan oyunlardan birisi de deve botlaması oyunudur.

Oyun, göç sırasında bir ailenin devesinin yavrulaması olayının ailede uyandırdığı mutluluk üzerine kurulmuştur. Oyun meydana ve bir ateş etrafında oynanır. Odunun ateşi oyunun dekorunu tamamlar. Oyunda zenne rolünü kadın kılığına girmiş bir erkek oynar. Zenne müzik eşliğinde oynar. Bu oyunda geri zekalı bir Arap tipi vardır. Arap bir tulumla güreş eder.

İki yaşlı yörük otururken devenin botlamak üzere olduğu haberi gelir. Bütün aile fertleri doğuma yardım ederler. İki kişinin oluşturduğu temsili deveyle bir kişinin temsil ettiği boduk (deve yavrusu) dinlenirken komşular çağrılır. Onlara ziyafet verilir. Bu arada çalgıcılar da getirilip şenlik kurulur. Şenlik sırasında ihtiyarla beraber karısı da oynar. Bu oyunları köy meydanında kadın erkek birlikte seyredir. Müstehcen diye nitelenebilecek konuşmalar, laf atmalar sürerken kimse rahatsız olmaz.

Oyunlar oynanırken arap sık sık ortaya girerek oyuna karışır. Arap kovalanırken ikinci bir oyun ortaya çıkar. Arap seyircilerin arasına kaçır. Bazılarının üzerinden atlar, bazılarının üzerine düşer. Bu kovalamaca sürerken bir ara arap elindeki tulumla gelip güreş tutar.

Oyun doğmaca oynandığı için oyuncular yeteneklerine göre güncel konuları işlerler. İmamın bir davranışı, muhtarın yanlış davranışı, köyün cimri zenginleri şakalarla eleştirilir. Oyunun son bölümünde karı ile koca arasında doğan boduğa isim verilmesi konusunda bir tartışma çıkar. Kadın aile içinde kocası kadar kendisinin de söz hakkı olduğunu söyler. Tartışma uzar, kadın sözünü geçiremeyeceğini anlayınca ortadaki yoğurt kabını kocasının yüzüne kapatır. Koca da su kabını alıp karısının başında parçalar. Böylece oyun güldürücü bir sonla biter.

Oyuncuların makyajları köylüler tarafından yapılır. Cüce rolünü oynayan oyuncunun karnına bir erkek yüzü çizilir. Oyuncu karnını oynatarak hareketler yapar.

Kız Kaçırma Oyunu

Kadınların kendi aralarında düzenledikleri eğlencelerde erkek kılığına girilerek oynanan çeşitli oyunlar günümüzde de yaygın bir biçimde oynanmaktadır.

Bu oyun, erkek kılığına giren kızların bir çadır basarak kız kaçırması üzerine kurulmuştur. Kızlar çok iyi plan hazırlayarak kıyafet değiştirirler. Kızın yakınlarına hiç bir şey sezdirilmez. Işıklar söndürülüp çadıra ani bir baskın yapılarak evin gelinlik kızı kaçırlır. Oyan inandırıcı olarak hazırlandığı için herkes inanır. Kızın annesinin çığlıkları bütün obayı ayağa kaldırır. Olay ortaya çıkınca uzun süre gülme vesilesi olarak anlatılır.

Deve Oyunu

Yörük düğünlerinde deve oyunu oynamak çok yaygındır. İki ya da üç kişiden oluşturulan ve üzerine bir örtü örtülen yapma deveyle deve sahibi rolünü üstlenen deveci, düğüne gelenleri karşılar. Bu arada çeşitli şakalarla bazen gelenleri, bazen de devesini döver. Devecinin şakaları, hareketleri, hoş düğüne gelen konuklara zaman geçirir.

Diğer Toplantılarda Oynanan Oyunlar

Kabak oyunu, Sinsin, Güreş, Çam Dikme Oyunu, Gevir Güvür Oyunu, Cum Cum Oyunu, Bez Bağlama Oyunu, Havlu Oyunu, Çerçöp, Tek mi Çift mi?, Kapak, Yüzük Kimde?, Kibrit Çöpü, Aşık (Gen), Dama, Dokuztaş, Manda Gırıştırması (Manda Güreşi), Kahvehane Oyunları, Deve Oyunu, Tura, Zumzuk (Yumruk), Köçek Oyunu, Cirit Oyunu, Berber Oyunu, Deve Botlaması Oyunu, Gerdenin Ucu Nerde Oyunu, Arap Oyunu, Mantufar Oyunu, Sohbet Oyunu, Dilsiz Oyunu, Keklik.

Halk Oyunları:

Halk oyunlarının kökeni ilk insana kadar uzanır ve büyüye dayanır. Ava çıkmadan önce yapılan toplu dans, topluluğun güven duygusunu artırıyordu. Bu, ona avına karşı üstünlük duygusu veriyordu. Bu ilkel oyunlarda oyuncular ellerini çırparak, ayaklarını yere vurarak bir ahenk buluyordu. İlkel insanların topluluk halinde yaşaması ve kendilerini yöneten birtakım sihirli güçlere tapmaya başlaması ilk dansın doğuşuna neden oldu (Artun, 1992: 4).

Halk oyunları, oyun ve estetik ilişkisini en iyi boyutlarda yansıtan oyun türlerinden bir tanesidir. Estetik, insanların kendilerini ifade etme biçimleriyle birleştiğinde, bunu sağlayıcı öğe olarak halk oyunları ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal yaşamın değişmez öğeleri olan çeşitli töre ve törenlere katılanlar, coşku, sevinç ve paylaşımı halk oyunları aracılığıyla yansıtmaktadır. İnsan yaşamının en önemli aşamaları olan sunnet, düğün gibi geçiş dönemi törenleri ile Türk toplumuna özgü olan asker gönderme gelenekleri halk oyunları ile kutlanmaktadır. Toplumsal yaşamın her döneminde farklı bir biçimde insanların yaşamında yer alan halk oyunları, toplumsal bütünlüğü sağlamaya katkıda bulunmaktadır.

Halk oyunları doğuştan bir geliştirme güdüsü, yarışma isteğidir. Halk oyunlarını seyrederken, yurdumuzun değişik yörelerinde yaşayan insanların örf, âdet ve geleneklerini, duygu ve düşüncelerini, inanışlarını ifade ettiğini görüyoruz (Artun, 1992: 4-5). Halk oyunları bu özellikleriyle o milletin karakterini yansıtır (Çakır, 1987: 75).

İnsanlar kendi varlıklarına ve tabiattaki tüm varlıklara karşı bir yakınlık göstermiş değer vermişlerdir. Bu nedenle tabiatı, duygularını anlatırken canlı bir motif olarak kullanmıştır. Bu yüzden ilk insanların çeşitli varlıkları taklit etmesiyle ortaya çıkmaya başlayan oyunların başında hayvan taklitleri gelmektedir. İnsan bulunduğu yerin havasına göre giyinecek, arazinin durumuna göre hareket edecek, çevresindeki yiyecek ve ekonomik durumuna göre onlardan yararlanacaktır. Örneğin; avcının ava çıkmadan önce avlayacağı hayvanın hareketlerini taklit eden oyunlar yaparak onu etkilemeye çalışmasında insanın doğayla bütünleşmesini görebiliriz. İlkellerden gelen bu tür

taklidi oyunlar, kuşaklardan aktararak günümüze kadar gelmiştir. Halk oyunlarımızın karakteri incelendiğinde Şamanizmin etkilerini görmek mümkündür. Özellikle hayvan ögesi birçok yöremizin oyunlarında konu edilmiştir (Çakır, 1987:76-77).

Halk oyunları, çeşitli törenler; düğün, sünnet, bayramlar (ulusal ve dini), asker yollama ve karşılama, gençlik toplantıları, dini amaçlı toplantılar, açılışlar, siyasal amaçlı toplantılar gibi çeşitli töre ve törensel uygulamalarda oynanmaktadır. Bu uygulama alanlarında oyunun iki boyutu ön plana çıkmaktadır. Bunlar; oyunun toplumsal ve bireysel işlevleridir. Bu töre ve törenlerin hepsi özünde bireysel olan ancak içerisinde yaşanan toplumla bütünleşmeyi sağlayıcı birer ögeyi oluşturmaktadır. Özellikle geçiş dönemi uygulamalarıyla bireyin değişen toplumsal statüsünün toplumla paylaşım ve duyurusu söz konusu olmaktadır. Bu değişim sürecini paylaşımıyla içinde yaşanan toplumla bütünleşme sağlanmaktadır. Halk oyunlarının oynanış zamanı açısından işlevleri bireysel ve toplumsal boyutlu olduğu görülmektedir.

Düğün, bayram, asker yollama, çeşitli toplantılar halk oyunlarının oynandığı ve eğlencelerin düzenlendiği ortamları oluşturmaktadır. Bunların yanısıra sahnede sergilenen halk oyunları için, yarışmalar ve çeşitli gösteriler de halk oyunlarının oynayan ve izleyeni ile eğlendiği ortamları oluşturmaktadır.

E- YÖRESEL ŞENLİKLER

a. Güreşler

Karaisalı'nın Kızıldağ Yaylasında geleneksel olarak her yıl yaz aylarında Karakucak Güreşleri yapılmaktadır. Karaisalı'nın Salbaş beldesinde de bahar aylarında güreşler yapılmaktadır.

b. Âşık Toplantıları

Âşıklar, eskiden kışın köy köy gezerek toplantılar düzenlerlerdi. Bu toplantılarda hikâyeler anlatılır, âşık atışmaları yapılırdı. Günümüzde ise yine bu tarz toplantılar düzenlenmektedir. Ancak âşıklar genellikle festivallerde bir araya gelmektedirler. Eskiden her obanın bir aşığı vardı. Bu âşıklar kız isteme törenlerinde söz sahibiydiler. Eskiden âşıklar olmadan düğün yapılamazdı.

c. Çeşitli Şenlikler

F- RESMİ GÜNLER VE BAYRAMLARLA İLGİLİ EĞLENCELER

Şehir ve kasabalarda bir şenlik havası içinde kutlanan milli bayramların (30 Ağustos, Cumhuriyet Bayramı...), askeri geçitler, fener alayları vb. “resmi” gösterilerde geleneklik tek öge, seymenler, zeybekler vb. gibi bugün artık yaşamayan eski kuruluşlar temsilcilerinin özel kıyafetleriyle katılmalarıdır. Ama bu bayramlar vesilesiyle, resmi gösteriler bittikten sonra, kimi yerlerde gece geç vakitlere kadar, işçilerin, esnafın kendi aralarında, hükümet ya da belediye meydanında düzenledikleri eğlenceler, bu şenliklere öteki bayramların yerli renklerini verir. Eğlenceler, en çok davul zurna takımlarının katılması ile canlandırılan oyun toplantılarıdır. Anadolu kasabalarında, her yerin kendi oyunlarının oynanmasına karşılık, İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde toplantılara çeşitli bölgelerden gelmiş kimseler katıldığı için, ayrı ayrı kümelerin, ayrı ayrı oyun gösterileri ile eğlentiler bir türlü “halk oyunları festivali” görüntüsü alır. Milli bayramlarda da, birçok yerde, resmi törenlerden sonra, bayram yeri diye nitelendirebileceğimiz çayırda güreşler, koşular ve başka çeşit yarışmalar düzenlenir. Yarışmaların bir özelliği, “ciddi”lerin yanında “güldürücü”lerinin yer almasıdır: yumurta yarışı, çuval yarışı, eşek koşuları gibi (Boratav, 1997: 210).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı ulusumuzun milli, resmi gün ve bayramlarıdır. Özellikle köy ve kasabalardaki resmi bayramların gençler, çocuklar ve

askerler arasında paylaşıldığı görülür, bu bayramlar tarihsel değerleri çocuklara, gençlere, askerlere aktarma işlevini yüklenmiştir (Özdemir, 1997: 283).

Çukurova Bölgesinde halk kültüründe milli bayramlara büyük önem verilmektedir. İl merkezinde milli bayramlar özelliklerine göre stadyumda, okullarda, belediyelerde ve özel hazırlanan organizasyonlarda kutlanmaktadır. Milli bayramın yaklaşmasıyla okullarda süsleme çalışmaları hız kazanır. Her yer renkli kağıtlardan yapılan süsler ve Türk bayraklarıyla süslenir. Okul binasına Türk bayrağı, Atatürk portresi asılır. Günler öncesinden okullarda bir şenlik havası oluşturulur. Milli bayramın olduğu gün okullarda kutlama programı sunulur. Bu programa okul çevresindeki ailelerde katılır. Programda dans gösterileri, piyesler, şiirler sunulur.

Çukurova halk kültürünün bir diğer ögesi ise milli bayramlardır. Milli bayramlar milletçe, coşkuyla yaşanan bayramlardır ve yurt genelinde çeşitli etkinlikler ile kutlanmaktadır. Adana'da da milli bayramlar 5 Ocak Stadyumunda, okullarda, tören alanlarında ve belediyelerin hazırladığı organizasyonlarda kutlanmaktadır. Bu bayramlar milli bayramlar olması nedeniyle her zaman canlı şekilde yaşanmış ve yaşanmaya da devam edecektir.

Milli bayramlar, katılımcı okulların hazırladığı programlarla stadyumda da büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. Stadyum için daha gösterişli ve uzun bir kutlama programı hazırlanır. Bu kutlama programına halkın büyük bir çoğunluğu katılır.

Stadyum ve okullardaki milli bayram kutlamalarına ek olarak belediyeler, parti temsilcilikleri ve özel organizasyonların aracılığıyla da kutlamalar yapılır. Milli bayram günlerinde evlerin balkonlarına, iş yerlerine Türk bayrağı asılır.

Kaynakça:

- Artun, Erman ;1990,Tekirdağ'da Hıdrellez Geleneği, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1990, "Hıdrellez Özel Sayısı", Kültür Bakanlığı, Ankara
- ..... (2000), "Türk Dünyasında Nevruz", *Uluslar Arası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 25-27 Ekim 2000, Marmaris (Muğla Ün. – TİKA),
- ..... (1993), *Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ..... (1996), "Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Göreneklere Bunlardaki Eski Kültür İzleri," *1. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları , Sosyo –Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyum Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ..... (1998), "Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde, Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü," *1 . Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri*, Ankara.
- ..... (2000), "Adana'da Asker Uğurlama-Karşılama Törenleri Asker Ağıtları, Türküleri, Şiirleri, Manileri", *Milli Folklor*, c.6, Yıl: 12, S.47.
- .....(1995), "Adana Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin", *Tuncer Gülensoy Armağanı*, s.154- 163.
- .....(2005), *Türk Halkbilimi*, Kitabevi, İstanbul.
- ..... (2000), *Adana Halk Kültürü Araştırmaları I*, Adana: Adana

Ağcalar, Aslı (2009), Silifke Halk Kültürü Araştırması, Meü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Akyol, Neriman Senem (2006), Halk Kültüründe Halk İnançları, Bayramlar Ve Törenler, Adana, Çü Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

And, Metin (1974), *Oyun ve Bügü*, İş Bankası Kültür Yayınları 144, Sanat Dizisi:17,

Arslanhan, Halil İbrahim (2001), Adana İli Tufanbeyli İlçesi Yamanlı Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Bağrıaçık, Ebru (2006), Adana İli Pozantı İlçesi Konacık Köyü Monografisi, Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Boratav, Pertev Naili (1997), *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Büyükdüzen, Oktay, (2007), Adana İli Imamoğlu İlçesi Kale Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Çakır, Ahmet (1987), “Türk Halk Oyunlarında Hayvan Motifleri Üzerine Bir Atlas Denemesi”, *III. Milletlerarai Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, III. Cilt, Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence, *Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları*, Ankara.

Çiğdem, Çelik (2006). Mersin İli Tarsus İlçesi Dedeler Köyü Monografisi, Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Çobanoğlu, Özkul (2000), “Türk Dünyası Sosyo-Kültürel Bağlamında Nevruz, Bayramının Yapısal ve İşlevsel Bakımdan Halkbilimsel Çözümlemesi”, *Uluslararası, Nevruz Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Dağ, Nazmiye (2008), Adana İli Karaisalı İlçesi Hacılı Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Fischer, E. (1985), *Sanatın Gerekliği* (Çev. C. Çapan), V Yayınları, Ankara.

Göçer, Zahide (2007), Adana İli Yumurtalık İlçesi Kaldırım Kasabası Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Gündoğdu, Semra (2009), Adana İli Feke İlçesine Bağlı İnderesi Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

İldeş, Gülten (2009), Adana İli Ceyhan İlçesi Kızıldere Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Karanfıldağ, Saime (2007), Adana İli Pozantı İlçesi Hamidiye Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Kelleci, Osman (2007), Adana İli Karaisalı İlçesi Çevlik Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Kök, Zeynep (2006), Karaisalı Halk Kültürü Araştırması Adana, Çü Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Mudu, Mehmet (2004), Osmaniye İli Düziçi, İlçesi Karagedik Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Ocak, Ahmet Yaşar, (1998), „Hıdrellez“ İslam Ansiklopedisi, c.17.TDV. Yay İstanbul

Öcal, Ayşe Gül (2009), Adana İli Kozan İlçesi Yassıca Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Özdemir, Nebi (1997), “Türkiye’deki Halk Eğlenceleri ve Kış Eğlenceleri”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence* ..... , 2005, Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü, Akçay Yayınları, Ankara.

Özdemir, Ummuhan (2006), Adana İli Aladağ İlçesi Büyüksofulu Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Öztorun, Zeynep (2008), Osmaniye İli Kadirli İlçesi Yusufizzettin Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Peker, Gökçen (2004), Adana İli Dağcı Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Pirverdioğlu, Ahmet (2002), "Türklerde Yılbaşı ve Bahar Geleneği", *Türkler*, c.3, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Sevimli, İlkay (2004), Osmaniye İli Düziçi İlçesi Çirtli Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Türk, Hüseyin (2002), "Divriği’de Koyunun Yüzü Geleneği", *Erdem Türk Halk Kültürü Özel Sayısı III*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

Uçuk, Özlem (2008), Osmaniye İli Gafarlı Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Urucu, Fahriye Aycan (2009), Adana İli Kozan İlçesi Boztahta Köyü Monografisi Adana ÇÜ FEF Basılmamış Lisans Tezi

Üzelgök, Özlem (2008). Adana İli Kozan İlçesi Halk Kültürü Araştırması, Adana, ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.